

Teologie manželství u Jana Augusty¹

Jindřich Halama

Jan Augusta's Theology of Marriage. Bishop Jan Augusta, one of the leading figures of the Unity of the Brethren, was part of a generation which was in close contact with the German Reformation. In his never printed discourse on the theology of marriage (1535), Augusta takes a very different view on marriage in comparison with the previous generation of the Brethren. Until the Reformation marriage was viewed critically by the Brethren as a fallback from the perfect state of virginity (we find this attitude in the writings on the status of marriage by Luke of Prague). Augusta applies a perspective which appreciates marriage as a gift of God, which should be used and enjoyed by the believers in freedom and joy. Augusta's theology of marriage in the 1530s can be termed "Lutheran", because it manifests a number of features consonant with Luther's teaching.

Keywords: Jan Augusta; theology; marriage; the Unity of the Brethren; Lutheranism

Bratr Jan Augusta, který patřil bezesporu k nejnápadnějším osobnostem jednoty bratrské, je ponejvíce znám pro své šestnáctileté věznění a zprávu o něm, sepsanou jeho společníkem Jakubem Bílkem a v nové době opakovaně vydanou.²

V církvi je známa i jeho rozsáhlá písněová tvorba a jeho pastorační příručka.³ Augusta měl intenzivní zájem o utváření a charakter křesťanského života, o otázky praktického života v církvi a do této kategorie patří i jeho rozvažování o manželství. Základní zdroj, z něhož můžeme čerpat, zůstal zachován, ale dosud nevydán. Jeho výklad, *Kázání o stavu manželském*,

¹ Tato studie je výsledkem badatelské činnosti konané na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v rámci programu Progres Q01 – „Teologie jako způsob interpretace historie, tradic a současné společnosti“.

² L. B. KAŠPAR (ed.), *Život Jana Augusty čili vypravování o zajetí a uvěznění Jana Augusty a Jakuba Bílka v l. p. 1548–1564*, Praha: Spolek Komenského, 1880. Nověji FRANTIŠEK BEDNÁŘ (ed.), *Jakub Bílek: Jan Augusta v letech samoty, 1548–1564*, Praha: Laichter, 1942. Nejnověji MIREK ČEJKA (ed.), *Historia pravdivá o některých zvláštních věcech a divných Božích skutcích v světě, obzvláště pak při Jednotě bratrské stalých* [online], [cit. 1. 5. 2017], dostupné z: <https://mirekcejkaa.wordpress.com/augusta>.

³ FRANTIŠEK BEDNÁŘ (ed.), *Jan Augusta: Umění práce díla Páně služebného*, Praha: Královská česká společnost nauk, 1941.

se dochoval v rukopisném konvolutu spolu s několika menšími spisy ve Strahovské knihovně.⁴

Augustova teologie manželství tvoří zajímavý protiklad ke starší bratrské tradici, představované Lukášem Pražským. Na Augustových výkladech můžeme dobře doložit vliv luterské reformace na českou jednotu ve 30. letech 16. století. On sám je zřejmě právem spojován s poměrně intenzivní orientací Jednoty na luterství, která převládla po smrti Lukášově a trvala zhruba jedno desetiletí.

K otázce zdrojů Augustova učení o manželství by bylo třeba podniknout důkladnější bádání, první ohledání zdrojů, které se nabízejí, totiž Lutеровých spisů o manželství z let 1519 až 1530, přímé paralely nebo citace nenabízí.⁵ Víme ovšem, že Augustovy přímé kontakty s Wittenberkem a s Lutherem probíhaly v letech 1535–1542,⁶ tedy až v době po napsání tohoto spisu.

Mým záměrem je vyložit v tomto příspěvku, jaké jsou Augustovy základní důrazy v učení o manželství, v čem se liší od svého předchůdce, Lukáše Pražského a čím je blízko či ve shodě s pojetím reformačním, konkrétně Lutherovým. Zřejmé je, že oproti Lukášovi, kde je dominantní středověký asketický prvek, je hodnocení manželského života u Augusty mnohem kladnější. Rozšiřuje se prostor pro svobodné rozhodování manželů a je kladen mnohem větší důraz na Boží milost, navíc pro Augustu již manželství nemá status svátosti.⁷

Z dřívějších studií, které Augustovo *Kázání o stavu manželském* používaly, usoudila Anna Císařová-Kolářová ve své knize, že Augusta „pod vlivem reformace rehabilituje v jednotě ženu manželku a matku a rodinný život“.⁸ K tomuto jednoznačnému tvrzení neuvedla bohužel žádné podrobnosti, odkazuje však na tento spis.⁹ Josef Smolík se ve své stručně

⁴ Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově: DG IV 21, fol. 105r–218r. Číslování je pozdější, tužkou na horním okraji, číslována každá desátá dvoustrana.

⁵ Chronologicky jde o Lutherovy spisy: *Ein Sermon von dem ehelichen Stande*, 1519; *Vom ehelichen Leben*, 1522; *Traubüchlein*, 1529; *Von Ehesachen*, 1530.

⁶ JOSEF SMOLÍK, *Bratr Jan Augusta*, Praha: Kalich, 1984, 53–55.

⁷ Bratří upustili od zachovávání sedmi svátostí počátkem 30. let, což se odrazilo v Bratrské konfesi z roku 1535, která manželství zařadila spolu se vztahem k vrchnosti, ke ctění svatých a k postům mezi věci případné. Označování manželství za svátost však mělo značnou setrvačnost, ještě ve vydání tzv. Nápravy z r. 1553 se u kapitolky o napravení manželství objevuje výraz „svátosti té“, v dalších vydáních opravený na „stavu toho“ (JINDŘICH HALAMA, *Sociální učení Českých Bratří 1464–1618*, Brno: CDK, 2003, 250).

⁸ ANNA CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, *Žena v jednotě bratrské: zásady, postavy a dědictví*, Praha: Kalich, 1942, 286.

⁹ O Augustově *Kázání o stavu manželském* uvádí, že „věnuje na adresu žen značnou část svého kulturně zajímavého spisu“. (Tamtéž, 223.)

monografii o Augustovi domnívá, že měl Augusta „z domova porozumění pro radosti života, což jej činilo k luterství a k renesanci otevřenějším“¹⁰ a jako doklad mu slouží právě *Kázání o manželství* z roku 1535.

Podívejme se tedy blíže na Augustův spis. Velice zajímavé je již jeho úvodní věnování panu Kundrátovi z Krajku. V něm Augusta uvádí:

„A vidělo mi se, můj jediný Pane, abych vaší Milosti to kázání o manželství sepsal a poslal, kteréž se jest stalo v Litomyšli, samým toliko manželům sboru toho, k němuž pozvání byli ode mne zvláštní den k tomu jmenovaný a vybraný, totiž druhou středu po Svaté Trojici, Leta Páně 1535.“¹¹

Nejde tedy o kázání ve vlastním slova smyslu, nýbrž o systematický výklad pro pozvanou klientelu, což byly manželské dvojice z bratrského sboru. Toto Augustovo „školení“ vzbudilo zájem a podezření, jak sám uvádí v textu, lidé o něm prohlašovali, „že by mělo býti nevelmi slušné, nepoctivé a hned nekřesťanské [...]“¹² Sepsání tohoto textu bylo ze strany Jana Augusty obranou, předložením dokladu, že neučí o manželství nic nepoctivého a neslušného, natož nekřesťanského. Svě „kázání“ sepsal dodatečně, se snahou o co největší přesnost, ale bez nároku na doslovnou shodu s již řečeným.

Spis je rozvržen do čtyř oddílů, nadepsaných: „Stav manželský odkud svůj původ má“ (1), „O zlořečenství při stavu manželském“ (2), „Co činí svaté manžely“ (3) a „Jak se míti a zachovávatí mají manželé v svém stavu a řádu manželském“ (4). Úvodní kapitolka o původu manželství je nejstručnější, závěrečná s naučeními, jak se mají manželé chovat, naopak nejobsáhlejší.

Jaké je tedy Augustovo pojetí původu manželství? Ten je pro něj jasně dán zprávou o stvoření. Muž a žena jsou stvořeni k manželství, a tak jako slunce a měsíc nemohou nesvítit, nemohou ani muž a žena „sami od sebe bez manželství býti“ a „k sobě se netáhnouti milostí a žádostí srdce“.¹³ Manželství je tedy dobrým a svatým zřízením Božím, které sice není povinné pro všechny, ale je stavem, který zahrnuje většinu lidí. A protože je člověk hříšný, „nemohou plodu jiného vyvésti ani vychovati, než takový, jakovíž sami jsou“. Proto mají hledat posvěcení pro sebe i pro děti u Boha, „aby je on sobě svaté a milé učinil“.¹⁴

Hned v tomto bodě je srovnání s Lukášem výmluvné. Lukáš sice pokládal manželství za svátost (držel tradiční počet sedmi svátostí), ale

¹⁰ SMOLÍK, *Bratr Jan Augusta*, 57.

¹¹ AUGUSTA, *Kázání*, fol. 106r.

¹² Tamtéž, fol. 105v.

¹³ Tamtéž, fol. 121r.

¹⁴ Tamtéž, fol. 123r.

svobodný stav cenil nesrovnatelně výš než manželství.¹⁵ Jaké bylo původní určení vztahu muže a ženy, formuluje zcela augustinovsky:

„[...] kdež Pán stvořiv dvě osobě mužského a ženského pohlavie výborné a hodné v svobodě panenství v nevinnosti a v svatosti v pravdě, i zasnúbiv i oddal je k nerozlúčenosti tím úmyslem, aby stojec v panenství duše i těla i v duchovním manželství, v milosti, v spravedlnosti, v nevinnosti a v pravdě, a v tom skušení jsúc a svítězic utvrzeni byli, a potom bez hříechu i bez zákona jeho v té svatosti a nevinnosti bez nezřízené žádosti plodili podle těla zvolené božie toliko bez zrušení panenství strany duše i těla.“¹⁶

Pro Lukáše má v sobě manželství mnohá nebezpečí, ve své současné podobě je vlastně nouzovým prostředkem proti hříšným žádostem a nástrojem plazení potomstva, oproti dobrému a svatému stavu svobodnému je alternativou politováníhodnou.

Pro Augustu není manželský stav ani lepší ani horší než svobodný, člověk proto, že žije v manželství, není více nebo méně hříšný.¹⁷ Manželství je dobrým stvořením Božím a žádný hřích to nemůže zrušit: „Přitom známo buď, že nehodnost osoby ani zlé užívání nemůž toho, což jest Bůh dobrého učinil, zlého učiniti.“¹⁸ Před mocí zlého a hříchu nemá tedy Augusta přehnaný respekt a staví se k nim s reformační svobodou: „[...] ty věci samy v sobě nebudou zlé, než toliko tomu, kdož těch věcí nehodně a zle užívá, přijdou ke zlému.“¹⁹

Oproti stavu manželskému však Augusta nijak nesnižuje stav svobodný, věnuje mu kázání na druhou neděli adventní ve svém *Summovníku*.²⁰ K tomuto stavu, upozorňuje Augusta, je třeba mít zvláštní povolání či obdarování, rozhodně není jakousi ideální možností pro každého. V *Kázání o stavu manželském* jen zmíní, že stav svobodný je něco jiného a o něm náleží mluvit jinde a s jinými posluchači.

¹⁵ Lukáš své pojetí manželství vyložil především ve dvou spisech: *Tento spis o manželství učiněn jest ve jméno Páně* [...] Sepsán již 1509, vydán 1523 v Mladé Boleslavi; *Spis velmi užitečný a potřebný o stavu svobodném a manželském* [...] Sepsán koncem roku 1522 a vydán 1523 v Litomyšli.

¹⁶ LUKÁŠ PRAŽSKÝ, *Tento spis o manželství*, fol. C3v–4r. V zásadě shodné s výkladem, který rozvíjí Augustin ve XXI. kapitole svého komentáře ke Genezi.

¹⁷ AUGUSTA, *Kázání*, fol. 157v.

¹⁸ Tamtéž, fol. 123v.

¹⁹ Tamtéž, fol. 124r.

²⁰ „Neděle druhá adventní. O vtělení Krista Pána v životě panenském. A o panictví jeho svatém“, in: JAN AUGUSTA, *První díl Knih služby Slova Božího*, [Praha: Jiří starší Melantrich z Aventýna, 1570], fol. X1v–Y3r.

Poměrně obsírný je Augustův výklad „O zlořečenství při stavu manželském“, ²¹ založený především na biblické látce o prvním hříchu (Gn 3). Původní situace člověka, líčená jako procházení v rozkošné zahradě, je hříchem pokažena, čímž hodně ze své původní dobroty ztratila. Augusta tu vykládá hlavně zlořečení určené ženě a muži po pádu a jeho projevy v lidském životě. Ženě platí, že se rozmnožuje její trápení, rodí děti v bolestech, musí být podřízena muži. Na muže dopadá prokletí země, z čehož vzniká dřina a bolest při úsilí uživit sebe i rodinu, ohrožení neúrodami, škůdci, bídou, hladem, nemocemi. Z celé naší situace je možno poznat, že nás nezachrání nic, než Boží milost, což by člověk měl pro vlastní dobro nahlédnout.

Za povšimnutíhodnou zmínku pokládám Augustovu interpretaci podřízení ženy. Již z výše řečeného se dá odvodit, že nejde o určení původní, že nadřízenost muže je až důsledkem hříchu. Bůh tu ženě vlastně říká, praví Augusta, že nad ní muž bude panovat: „Poněvadž si tomu nerozuměla, jakou sem tě ctí obdařil, aby muži svému rovná byla tovaryška jeho a neumělas toho ode mě zavděk přijíti a z milosti s potěšením požívatí [...]“²²

Podřízení ženy tedy není původní součástí dobrého Božího stvoření. Patriarchát není odvěkým přirozeným řádem, ale důsledkem hříchu. To ovšem Augusta naplno neřekne, v kontextu jeho doby to těžko můžeme očekávat, jeho interpretace zlořečení ženy to však velmi sugestivně naznačuje.

Třetí oddíl svého pojednání, „Co činí svaté manžely“, zahajuje Augusta výkladem o stavu milosti a jak jej dosáhnout. Svatost není stav, zdůrazňuje bratrský biskup, který by si člověk mohl pěstovat nebo osvojit. Stav milosti je výhradně darem v Kristu. Křesťanští manželé tedy mohou a mají děkovat Bohu, že se nenarodili jako Židé, Turci nebo pohani,²³ ale jako křesťané, jimž je dána „přenejsvětější víra, bez níž žádný spasen býti nemůž“.²⁴ Křesťané jsou posvěceni skrze slovo a křest a ani jejich hříchy ani bludy to nemohou zkazit.

K tomu Augusta připojuje obsírný výklad o víře, o potřebě vyučování (jehož obsahem mají být tradiční texty Credo, Desatero a Otčenáš), i o praktickém životě zbožnosti (důležitost chození do kostela, čtení bible v domácnosti, pravidelných modliteb etc.).

²¹ V textu od fol. 125r. Nadpis v textu se mírně liší od nadpisu uvedeného v úvodu, kde je „O zlořečenství, kteréž se toho stavu přidrží“.

²² AUGUSTA, *Kázání*, fol. 135r.

²³ Tamtéž, fol. 163v.

²⁴ Tamtéž.

Manželé, jako ti, kdo jsou odpovědni za svou domácnost, mají vést děti a čeládku k pravé zbožnosti a k životu ve víře.²⁵ To je základní úkol křesťanských manželů, který však byl v církvi hrubě zanedbáván, což přineslo zkázu: „a kudy jest přišlo zavedení na církev, nežli tudy, skrze nedbalé a neumělé manžele, když sou svých dítek zanedbali vésti a učiti hned z mládí, víře, přikázáním, modlitbám i jiným křesťanským věcem“.²⁶

Oddíl věnovaný výchově a vzdělávání ukazuje, že Augusta má ve vzdělávání člověka velkou důvěru. Jeho představy o správné výchově dětí a jejich možnostech zřetelně připomínají myšlenky o výchově, které najdeme později u J. A. Komenského. Je třeba učit děti trpělivě, laskavě a v bázni Boží a uvidíte, že „když to do nich uvedete, nebude potřebí jich bítí, samy od sebe budou pilny dobrého“.²⁷ Nebude-li se však výchova k víře řádně konat v rodinách, nenapraví se ani církev, neboť „jakýž lid, takovýž jest kněz“.²⁸ Boží slovo je jediným prostředkem posvěcení. Není-li přítomna zvěst slova, vše se pokazí.

Konečně poslední část svého výkladu, „Jak se míti mají manželé při svém stavu a řádu manželském“, dělí Augusta na pět oddílů, v nichž rozebírá, jak se k sobě manželé mají vzájemně vztahovat, jak se chovat „při skutku manželském“, tedy v pohlavním životě, jak s dětmi, jak při trápeních (pokutách) a jak při požehnání, tedy v časech dobrých.

Postavit na první místo v pojednávání o manželském životě vztah, jak zde Augusta činí, je důraz dobře reformační. Pro vzájemný vztah manželů je zásadní společná víra, z níž potom vyrůstá i láska a věrnost. Nebezpečím všech lidských vztahů, včetně manželského, je hříšné sobectví, které každý vztah rychle zničí, „tehdy mezi nimi tak dobře (ano hůře bývá) jako v pekle“.²⁹ Křesťanští manželé, kteří mají víru a řídí se slovem Božím, však takto dopadnout nemohou, ti jsou Božím slovem vedeni k životu ve víře a věrné lásce.

V poznámkách a pokynech pro intimní život se Augusta od Lukáše liší nejvýrazněji. Augusta je přesvědčen, že skutek manželský, tedy sex, „sám v sobě jest dobrý, Bohem zřízený, jehož Bůh nikdá nezapověděl, alebž jej vždy míti chtěl a chce, neb pro něj učinil člověka v pohlaví i v oudech vnitřních i zevnitřních rozdílného“.³⁰

---

²⁵ Tamtéž, fol. 171v.

²⁶ Tamtéž, fol. 172v.

²⁷ Tamtéž, fol. 193v.

²⁸ Tamtéž, fol. 174v.

²⁹ Tamtéž, fol. 178v.

³⁰ Tamtéž, fol. 183v.

Lukáš má naproti tomu (zcela augustinovsky) pohlavní žádost za hříšnou³¹ a nečistou a její ospravedlnění hledá v potlačení tělesné libosti. Tělesný styk se má omezit na plození dětí. Plození dětí je sice dobrem, manželství však ani tak není pro Lukáše žádným ziskem, nýbrž ztrátou: „A byť i měl a k stavu manželskému kráčetí musil toliko dle spasenie v Kristu od té žádosti, však ještě pykati měl by, že v stavu svobody státi by nemohl.“³² Manželství je pro Lukáše nouzovým opatřením pro ty, kdo nemají dost sebekázně či jsou příliš tělesní, než aby mohli zůstat ve svobodném stavu, což je pro něj křesťanský ideál.

Augusta vnímá pohlavní život jako dobrý dar, i když v jeho hodnocení jinak zachovává tradiční argumentaci. Prvním smyslem pohlavního života je plození dětí, druhou funkcí je vyvarovat se smilstva, zcela v souladu s církevní tradicí. Samozřejmě je manželství jediným místem, kde má tělesný styk své oprávnění, Augusta tu užívá texty apoštola Pavla, zase zcela ve shodě s dobovou tradicí.

Proti církevním nařízením o povinné zdrženlivosti však se ozve se svobodou vpravdě luterskou: „Lidé sou mnoho zřídili a ustanovili, jako neděle, svátky, pátky, křížové dni a jiné, o těch já neumím co praviti a nevím co. Nechme jich Antikristu, nechť se on s nimi obírá, jak umí.“³³ To neznamená, že by Augusta odmítal zdrženlivost. Jsou situace, kdy je slušné věnovat se jiným věcem než sexu. Tuto pasáž, věnovanou pohlavnímu životu manželů, končí ostatně výzvou k častým společným modlitbám: „viděl-li by jeden při druhém jakou potřebu, že by jemu čeho potřebí bylo, má se za to Pánu Bohu modliti“.³⁴

Je-li zajímavý Augustův optimistický pohled na možnosti výchovy dětí, neméně zajímavý je jeho názor na spolupráci rodičů při výchově. Jak si mají manželé počínat při výchově dětí? V zásadě tu platí apoštolovo „jeden druhého břemena nésti“ (Ga 6,2), což znamená, že se mají vzájemně podporovat i zastupovat podle potřeby. A jakkoli Augusta neodmítá učení, že žena má být poddána muži, nevnímá je dogmaticky a zdůrazňuje především partnerskou spolupráci manželů: „Ale bylať by to hanba, aby měla žena za muže někdy nětco opatřiti? Jaká to hanba má býti, když by jí Bůh v nětčem lepšího rozumu popřál, nežli tobě?“³⁵ A zcela analogicky napo-

³¹ Když dává rady rodičům nově narozeného dítěte, ukládá jim, aby „modlitby [...] činili za odpuštění toho hříechu, k němuž službu učinili a dietě toho došlo“. (LUKÁŠ PRAŽSKÝ, *V těchto položeny jsou knihách popořádku zprávy při službách úřadu kněžského v Jednotě bratrské* [...], Mladá Boleslav: Jiří Štyrsa, 1527, fol. 223r.)

³² LUKÁŠ PRAŽSKÝ, *Tento spis o manželství*, fol. A8v.

³³ AUGUSTA, *Kázání*, fol. 188v.

³⁴ Tamtéž, fol. 190r–v.

³⁵ Tamtéž, fol. 196r.

míná Augusta muže, aby se nezdráhali pomáhat ženám při péči o děti, i kdyby se to zdála být čistě ženská práce. Tady sáhl i k ironii:

„Těž aby měl něco muž za ženu udělati, ach, hřích veliký by spáchal. Aby měl někdy, třeba když dítě jest plačtivé, jeho pochovati, zvláště v noci. Zdali ono není tělo a kost jeho, kteréž hověti dlužen jest jako sám sobě? A dítě též krev jeho vlastní, kteréž jest dlužen odchovati.“³⁶

Obecně přijímaný řád manželského života není třeba rušit, práce a povinnosti se mají sdílet v lásce a zastupovat se podle potřeby, aniž by bylo nutné měnit zavedenou hierarchii: „Mně se zdá, že by tomu každý rád býti měl, když by někdo jiný za něho břímě nesl. Však tak, aby proto žena na svém místě v svém řádu zůstávala a věděla, že nad muže svého se vznášeti nemá.“³⁷

V poslední části svého *Kázání*, jak si mají manželé počínat „Při pokutách na ně od Boha vzložených“, vedle nejrůznějších ran, neštěstí jako nemoci či neúroda, označuje Augusta za pokutu od Boha i špatného partnera. Může být, že i v křesťanském manželství na sebe narazí lidé, kteří se k sobě nehodí, že jeden z partnerů nečiní to, co by měl nebo měla. Přijímáme-li křesťanské manželství jako dar od Boha, je zjevné, že člověku může Bůh dát i špatného partnera. Tady má Augusta radu téměř fatalistickou: „Nelze než trpěti a chovati sobě ten dar Boží“³⁸ Je třeba snášet trápení a vědět, že Bůh ví, co činí, i když my tomu nerozumíme.

Závěr svého pojednání pak Augusta zaměřil pozitivně, na to, jak se manželé mohou a mají radovat ze všeho, co z Božího požehnání dostávají. Užívat dobrých věcí a radovat se z nich není nic o sobě hříšného, je to zcela oprávněné, neděje-li se to na úkor druhých nebo nepřiměřeně: „A Bůh chce [...] když komu dává své požehnání, aby se těšil duchem i tělem, s radostí věcí Božích užíval.“³⁹

A bratrský biskup tu dodá opět jadrné a až lutersky znějící povzbuzení:

„Již pak nechť se na vás kdo chce hněvá, netoliko nějakéj farizeus, ale také i sám čert se všemi svými, vy jemu to dělejte na vzdoru a užívejte dobrých věcí Božích

³⁶ Tamtéž, fol. 196v–197r. Tady se vtírá podobný jadrný důraz Lutherův, když mluví o bohu-libosti praní podělaných plínek: „Gott lacht mit allen engeln und creaturn, nicht das er die windel wesscht, sondern das erß ym glawben thut“. (MARTIN LUTHER, *Vom ehelichen Leben*, 1522, in: *D. Martin Luthers Werke. Kritische Gesamtausgabe*, Bd. 10, Abt. 2, Weimar: Hermann Böhlau, 1907, 297.) Pokud byl Augusta Lutherovými spisy inspirován, nedá se to přímo vysledovat ani prokázat.

³⁷ AUGUSTA, *Kázání*, fol. 196v.

³⁸ Tamtéž, fol. 198v.

³⁹ Tamtéž, fol. 202r.

směle s dobrou myslí, takt' vám radím, poněvadž vám Bůh to sám dávatí ráčí z milosti své.“⁴⁰

Jinak řečeno, když vám Pán Bůh dá dobrého partnera a všechno se daří, těšte se, radujte se, užívejte dobrých věcí, kochejte se tím, vždyť k tomu jste to dostali. Ale nezapomínejte děkovat Bohu.

Jaký závěr je možno z předloženého Augustova učení učinit? Pokud jde o prameny Augustovy teologie a konkrétně jeho pohledu na křesťanské manželství, z dosavadního bádání a stavu znalostí je možno usuzovat, ale nemáme podklady, které by opravňovaly k autoritativním tvrzením. Smolík přičítá Augustovu náklonnost ke svobodnějším, méně asketickému pojetí křesťanského života, a zvláště života manželského, jeho utrakvistickému dětství.⁴¹ To je domněnka možná, ale těžko prokazatelná. Podobně se jeví jako možné, ba pravděpodobné, že některé z Augustových formulací a myšlenek jsou ovlivněny Lutherem. To může být upřesněno podrobnějším bádáním, zatím se dá odpovědně říci, že přímé citace nebo závislost Augustových formulací na Lutherovi prokázány nejsou.

Co však můžeme prohlásit za jisté, je skutečnost, že v Augustově teologii se naplno prosadila reformační jistota nepodmíněné Boží milosti. Oproti dřívějším generacím bratří stojí Augusta mnohem důrazněji na tom, že Boží milost si nemusíme nijak zasluhovat, můžeme ji vděčně a radostně přijmout a žít svůj křesťanský život svobodni od „farizejských“ omezení a úzkoprsých pravidel. Boží milost nás nevytrhuje z tohoto života a neodděluje od světa, nevyžaduje od nás ani nějakou asketickou disciplínu, jíž bychom svůj život učinili dokonalejším. Platí právě pro tento pozemský život se vším, co k němu patří a umožňuje nám žít ho svobodně a radostně. A to se zrcadlí i v Augustově učení o manželství.

Užití prameny a literatura

Rukopisy

AUGUSTA, JAN, *Kázání o stavu manželském*, 1535, rukopis, Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově: DG IV 21.

Staré tisky

PRAŽSKÝ, LUKÁŠ, *Spis velmi užitečný a potřebný o stavu svobodném a manželském počíná se šťastně* [...], [Litomyšl: Pavel Olivetský], 1523. (*Knihopis*, č. 5054. Praha, NK ČR: 54 K 19699.)

⁴⁰ Tamtéž, fol. 211v.

⁴¹ SMOLÍK, *Bratr Jan Augusta*, 57.

- PRAŽSKÝ, LUKÁŠ, *Tento spis o manželství učiněn jest ve jméno Páně [...]*, Mladá Boleslav: Jiří Štyrsa, 1523. (*Knihopis*, č. 5055. Praha, NK ČR: 54 K 19.699 přív. 2.)
- PRAŽSKÝ, LUKÁŠ, *V těchto položeni jsou knihách popořádku zprávy při službách úřadu kněžského v Jednotě bratrské [...]*, Mladá Boleslav: Jiří Štyrsa, 1527. (*Knihopis*, č. 5059. Brno, MZA: G 21/III 582.)

Edice

- BEDNÁŘ, FRANTIŠEK (ed.), *Jakub Bilek: Jan Augusta v letech samoty, 1548–1564*, Praha: Laichter, 1942.
- BEDNÁŘ, FRANTIŠEK (ed.), *Jan Augusta: Umění práce díla Páně služebného*, Praha: Královská česká společnost nauk, 1941.
- ČEJKA, MIREK (ed.), *Historia pravdivá o některých zvláštních věcech a divných Božích skutcích v světě, obzvláště pak při Jednotě bratrské stalých* [online], [cit. 1. 5. 2017], dostupné z: <https://mirekcejka.wordpress.com/augusta>.
- KAŠPAR, L. B. (ed.), *Život Jana Augusty čili vypravování o zajetí a uvěznění Jana Augusty a Jakuba Bílka v l.p. 1548–1564*, Praha: Spolek Komenického, 1880.
- LUTHER, MARTIN, *Vom ehelichen Leben, 1522*, in: *D. Martin Luthers Werke. Kritische Gesamtausgabe*, Bd. 10, Abt. 2, Weimar: Hermann Böhlau, 1907.

Literatura

- CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, ANNA, *Žena v Jednotě bratrské. Zásady, postavy a dědictví*, Praha: Kalich, 1942.
- HALAMA, JINDŘICH, *Sociální učení Českých Bratří 1464–1618*, Brno: CDK, 2003.
- SMOLÍK, JOSEF, *Bratr Jan Augusta*, Praha: Kalich, 1984.